

Ewelina Jakielaszek

ZARZĄDZANIE TOŻSAMOŚCIĄ – WYZWANIEM DLA RZĄDÓW WSZYSTKICH PAŃSTW

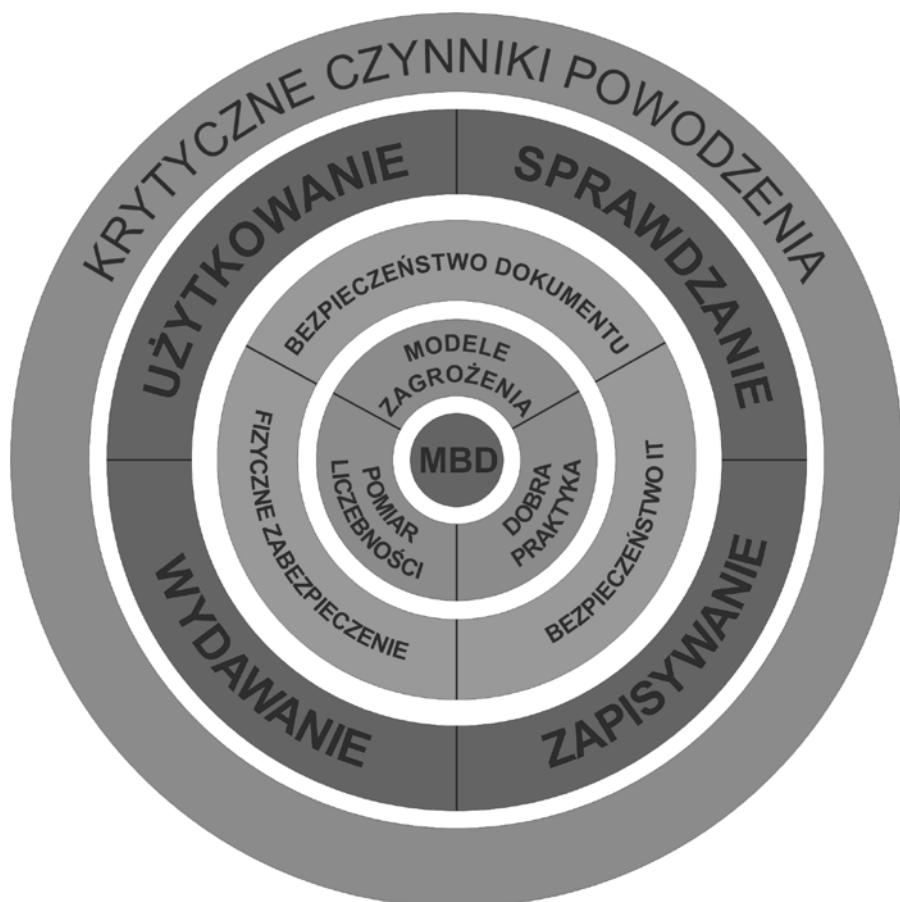
“Identity Management” — challenge for the governments of all countries

Najbardziej wartościowym i wrażliwym dobrem każdego człowieka jest jego tożsamość. Kradzież tożsamości – to zagrażające bezpieczeństwu obywatela i państwa bardzo trudne do wykrycia przestępstwo. Dokumenty jako atrybuty, obok broni niezbędne przy popełnianiu wielu przestępstw, często bardzo poważnych, były, są i będą przez przestępców bardzo pożądane. Tworzenie dokumentów spełniających efektywnie swoją funkcję jest dzisiaj odrębną, interdyscyplinarną i skomplikowaną dziedziną, a proces wstępny – trudny, długi i kosztowny. Wbrew znaczeniu i roli dokumentów w systemie bezpieczeństwa państwa i obywatela podczas etapu projektowania dokumentu proponuje się niejednokrotnie rozwiązania sprzeczne z zasadą bezpieczeństwa, ale zgodne z argumentami: szybko i wygodnie. Podnoszoną przez funkcjonariuszy sprawą, która utrudnia ich pracę, jest ogromna liczba obowiązujących dokumentów, ale czy rzeczywiście ujednoczenie dokumentów jest pomocne tylko tym, którzy dokonują kontroli, czy też sprzyja to przestępcom? O tym aspekcie się nie dyskutuje i go nie analizuje. W ostatnim okresie w celu poprawienia sytuacji zwrócono się w kierunku informatyki, elektroniki i biometrii. Mimo wprowadzenia elementów biometryczno-informatycznych obserwuje się jednak ciągle wzrost liczby fałszerstw dokumentów. Potwierdza to tylko tezę, że żaden element zabezpieczający nie powstrzyma fałszerzy przed ich działalnością, a także to, że każde nowe rozwiązanie wymaga dokładnego przeanalizowania i przygotowania.

W 2006 roku w czasopiśmie „Keesing Journal of Documents” pojawił się artykuł przedstawiający Model Bezpiecznego Dokumentu (ryc. 1) dedykowany twórcom nowych dokumentów¹. Skorzystanie ze wskazówek zawartych w tym modelu podczas prac projektowych powinno doprowadzić do osiągnięcia celu, jakim jest efektywnie zabezpieczony dokument. Wydaje się, że staranne przeanalizowanie funkcjonowania dokumentu i zagrożeń pozwoliłoby na opracowanie skutecznego projektu jego zabezpieczenia.

---

¹ J. Setin, M. Lazzoni. *Keesing Journal of Documents and Identity*, 2006, 16, s. 24-28

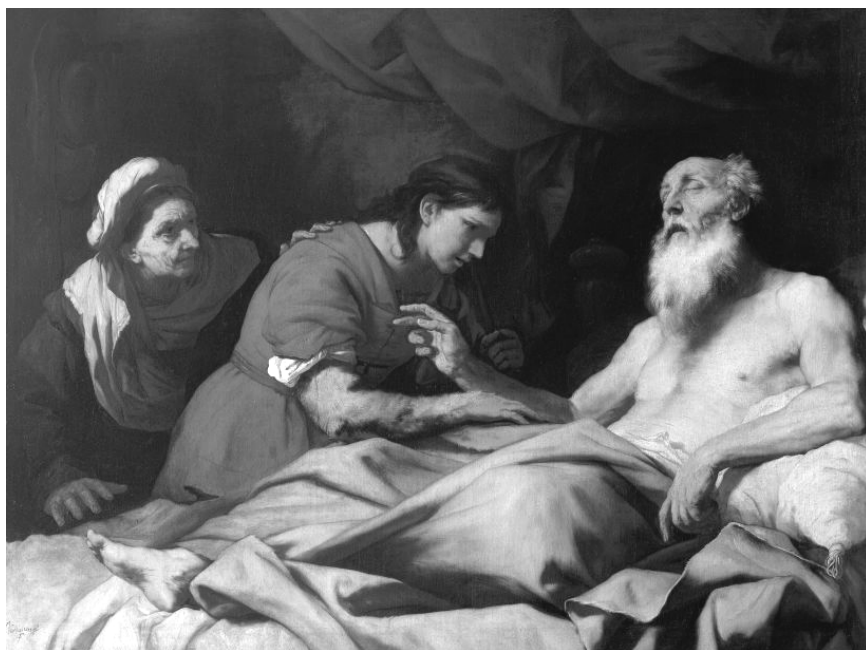
Ryc. 1. Model Bezpiecznego Dokumentu (MBD)

Na każdym etapie tworzenia dokumentu rodzą się istotne i bardzo trudne problemy związane z zapewnieniem jego bezpieczeństwa. Nieustannie bowiem dokument jest potencjalnie narażony na kradzież, a sfałszowany dokument skutkuje kradzieżą tożsamości, wykorzystywaną przy popełnianiu często poważnych przestępstw. Proceder kradzieży tożsamości poważnie nasilił się w ostatnim okresie, a przeciwdziałanie temu stało się trudnym wyzwaniem dla rządów. Sprostanie zadaniu jest bardzo złożone, tym trudniejsze, że społeczeństwo kieruje się zasadą zaufania do banknotów i dokumentów emitowanych przez państwo, wychodząc z założenia, że emitowane przez rząd dokumenty i banknoty powinny być autentyczne. Metody fałszowania dokumentów stosowane przez przestępców

polegają zaś nie tylko na wykorzystaniu środków techniczno-technologicznych, lecz także aspektów psychologicznych².

Dzisiejszy świat to nie tylko szybkie tempo życia, ale także nieprzewidywalny wcześniej ogromny rozwój techniczno-technologiczny. Można powiedzieć, że życie człowieka XX i XXI wieku to bezustanna zmiana, której jedyną stałą jest zmiana. Świadczy o tym choćby to, że niektóre rozwiązania techniczno-technologiczne, które jeszcze do niedawna wydawały się science fiction, są dzisiaj czymś oczywistym. Czy większość z nas dzisiaj wyobraża sobie życie bez komputera, telefonu komórkowego i wielu innych rzeczy?

Czy kogokolwiek dziwią plany wakacyjne w dalekich egzotycznych krajach, do których udajemy się samolotem? Nie, ale kolejki do kontroli paszportowej ciągle denerwują. Nikt z czekających na kontrolę paszportową nie jest zadowolony ze skrupulatnej, za długo według jego oceny trwającej kontroli, mimo wydawałoby się szerokiej akcji informacyjnej dotyczącej przestępstw, przy których popełnieniu wykorzystuje się dokumenty, najczęściej sfalszowane. Przypadek kradzieży tożsamości można znaleźć już w Biblii, a zobaczyć na obrazach kilku malarzy, m.in. Rembrandta i Luki Giordana przedstawiających błogosławieństwo Jakuba, który oszukał niedowidzącego ojca, Izaaka, udając Ezawa (ryc. 2)³.

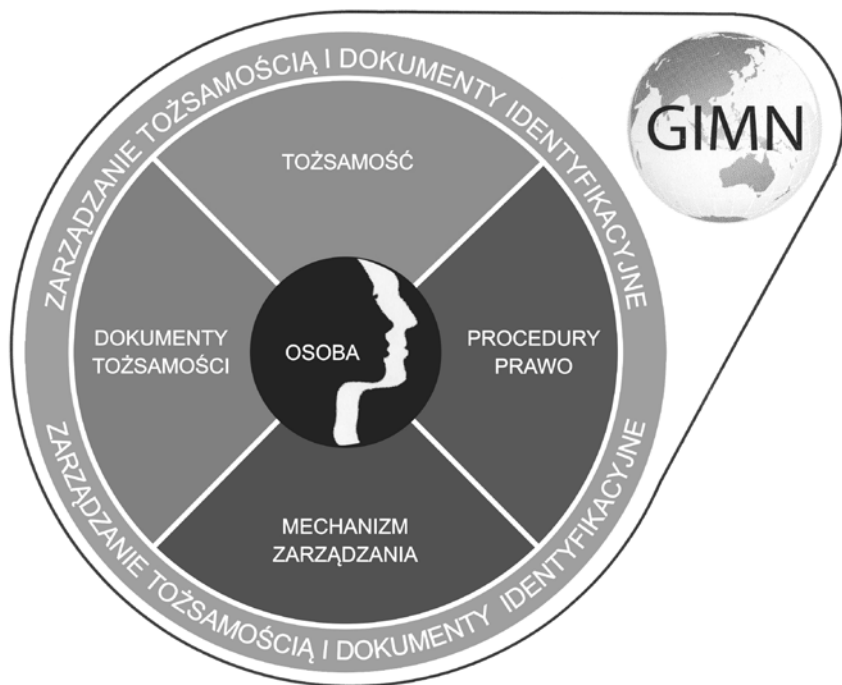
Ryc. 2. Biblijna kradzież tożsamości – Błogosławieństwo Jakuba wg Luki Giordana

² J. Raymond, *Człowiek i Dokumenty*, 2013, 28, s. 75-79.

³ Keesing, *Journal of Document and Identity*, 2013-2013, 10-13

Można powiedzieć, że ten fascynujący proceder towarzyszy człowiekowi od zawsze. Oszustwo w tym przypadku było możliwe, ponieważ identyfikacja właściwego syna polegała na wykorzystaniu zmysłu dotyku i węchu, bez użycia wzroku. Kiedy nadszedł czas udzielenia błogosławieństwa, zgodnie ze zwyczajem, najstarszemu synowi, matka poleciła ukochanemu młodszemu synowi Jakubowi, by podał ojcu posiłek, narzuciwszy mu na przedramię kozłą skórę. Owłosiona skóra utwierdziła Izaaka w przekonaniu, że stoi przy nim Ezaw, Jakub bowiem miał przedramię gładkie.

Nadzieją na znalezienie skutecznego rozwiązania problemu zabezpieczenia dokumentu stała się biometria i informatyka. Zabezpieczenia tego rodzaju wymagają nie tylko odpowiedniej wiedzy i zrozumienia ich funkcji, lecz także stosowania zaleceń zawartych w dokumentach ICAO i UE. Dane obywateli są najbardziej wrażliwym punktem w procesie funkcjonowania dokumentu. I tym razem z pomocą przychodzi przedstawiony w Raporcie Keesinga Model Procesu Zarządzania Tożsamością (ryc. 3)⁴.

Ryc. 3. Model procesu zarządzania tożsamością – „GIMN” Global Identity Management Network – System Globalnego Zarządzania Tożsamością

⁴ “Keesing Journal of Documents & Identity” Identity Management (Annual Report 2012–2013).

Artykuły dotyczące tego zagadnienia zostały napisane przez specjalistów-ekspertów zajmujących się zagadnieniami wymienionymi w modelu. Osiągnięcie właściwego, efektywnego i bezpiecznego zarządzania tożsamością, jak widać w modelu, wymaga współpracy, wysokiego poziomu wiedzy specjalistycznej i kompleksowego postrzegania problemów dotyczących tożsamości, dokumentów tożsamości, mechanizmów zarządzania, procedur i prawa. Istotną sprawę stanowi cel, którym jest bezpieczeństwo obywatela i możliwość jego swobodnego działania. Na podkreślenie zasługuje konieczność efektywnej i pełnoprawnej interakcji między obywatelem a rządem, wynikającej z posiadanych przez rząd danych. Dane obywatela to nie tylko te wynikające z zarejestrowanych faktów (urodzin, ślubów, zgonów), ale także pochodzące od obywatela. Zarządzanie danymi wymaga opracowania odpowiednich systemów, a to wymusza niejednokrotnie konieczność współpracy z prywatnymi firmami informatycznymi. Zapewnienie bezpieczeństwa wrażliwych danych obywatela jest niemożliwe bez bardzo starannego i dokładnego określenia zasad współdziałania w tym zakresie. Skrupulatność urzędników państwowych zajmujących się bazami danych jest niezbędnym czynnikiem gwarantującym właściwe funkcjonowanie państwa i obywatela. Przedstawiony we wspomnianym raporcie przykład zdarzenia wynikającego z błędnych danych w systemie potwierdza to, że przykre konsekwencje w postaci zatrzymania na granicy ponosi nieświadomy takiej sytuacji obywatel. Nieporozumienie w przytoczonym zdarzeniu było wynikiem korzystania przez osobę uzależnioną od narkotyków z tożsamości innego obywatela. Zgłoszona informacja nie została wprowadzona przez urzędnika do bazy danych rządowych, co spowodowało pojawienie się w systemie na granicy wiadomości o nieuregulowaniu grzywien za popełnione przestępstwa i przykre dla podróżnego konsekwencje. Podobne przypadki zmuszają do zastanowienia się nad udostępnieniem obywatelowi jego danych z możliwością ich weryfikacji. Transparentność danych jest czynnikiem podnoszącym wzrost bezpieczeństwa. Możliwość wejrzenia w swoje dane będące w posiadaniu instytucji państwowych pełni funkcję kontrolną, co wzmacnia system. Prawidłowość działania gwarantują odpowiednie procedury i uregulowania prawne. Bezkarne, często uwieńczone sukcesem działania fałszerzy pozostają poza dostateczną kontrolą. Sprzyja temu brak odpowiednich uregulowań prawnych i procedur związanych z dokumentami, ich funkcjonowaniem, m.in. niszczeniem unieważnionych dokumentów, zbyt łatwą możliwością uzyskiwania kolejnych egzemplarzy tego samego dokumentu, bez żadnych opłat. Takim przykładem może być polski dowód osobisty.

Zarządzanie tożsamością jest problemem tak skomplikowanym i obejmującym tyle państw, że konieczne wydaje się rozważenie formy międzynarodowej współpracy w tym zakresie. Jedną z propozycji jest utworzenie Forum Zarządzania Tożsamością. Zadaniem rządów bowiem jest takie zarządzanie tożsamością, by obywatel mógł być pewny, że dokument tożsamości wydany przez państwo zawiera prawdziwe dane i jest wydany przez osobę do tego uprawnioną⁵.

⁵ *Keesing Journal of Documents and Identity*, 2012-2013, s. 3 -65

Streszczenie

Zarządzanie tożsamością jest procesem bardzo skomplikowanym wymagającym nie tylko odpowiedniej ciągle pogłębianej wiedzy obejmującej wiele dziedzin, lecz także dobrej organizacji całego procesu. Okazuje się, że zaadaptowany z informatyki do tworzenia dokumentów „Model Bezpiecznego Dokumentu” dzisiaj nie wystarcza. Problem stał się na tyle poważny, a zarządzanie tożsamością tak trudnym i odpowiedzialnym, że zrobiono kolejny krok opracowując „Model globalnego zarządzania procesem tożsamości” (Keeping Journal of Documents and Identity, Annual Report Identity Management). Korzystanie z opracowanego modelu może być pomocne przy rozwiązywaniu tego rodzaju zadań. Dbłość o bezpieczeństwo obywatela – to m.in. zapewnienie właściwej ochrony jego danych. Problematyka ta stanowi przedmiot niniejszego artykułu.

Słowa kluczowe: zarządzanie tożsamością, rząd, dokumenty, banknoty, bezpieczeństwo.

Summary

Identity management is a very complicated process, that requires not only adequate and constantly broadened knowledge covering many areas, but also the good organization of the whole process. Secure Document Model, which is adapted from IT to creating the document, today is not enough. The problem has become so serious, and identity management so difficult and responsible task that the next step had to be done: the developing of Global Identity Management Network. The developed model can be helpful in solving these tasks. Taking care of the security of the citizen includes ensuring the adequate protection of its data. This issue is the subject of this paper.

Keywords: identity management, government, documents, banknotes, security.